

MATADEPERA
DESAPAREGUDA

Raül Aguilar Cestero

MATADERA DESAPAREGUDA

AUTORIA DESCONEGUDA / ANC - TAF HELICOPTERS, SA

Ajuntament
de Matadepera

MATADERERA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2025

© dels textos: Raül Aguilar Cestero

© del pròleg: Joan Comasòlivas i Font

© de les fotografies: diversos autors

© de la col·lecció: Editorial Efadós

© de l'edició: Editorial Efadós i l'Ajuntament de Matadepera

Editorial Efadós

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Ajuntament de Matadepera

Pl. Ajuntament, 1
08230 Matadepera (Vallès Occidental)
Telèfon 93 787 02 00
www.matadepera.cat

Idea original i disseny:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Agraïments:

Joan Comasòlivas i Font
Núria Garcia i Múrcia

Col·laboració:

Arxiu Municipal de Matadepera

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / Arxiu L'Abans

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)
AMMAT (Arxiu Municipal de Matadepera)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ISBN 979-13-87658-14-4

DL B-1572-2025

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Recordem la Matadepera del passat

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

De la Matadepera pagesa a les urbanitzacions

Pàg. 13

EL NUCLI URBÀ

Les esglésies i el carrer de Sant Joan

Pàg. 47

EL CREIXEMENT URBÀ

D'estiuejants a residents dispersos

Pàg. 105

LES MASIES CENTENÀRIES

Testimonis del passat agrícola

Pàg. 149

CAMPS DE CONREU I FEINES DEL BOSC

La Matadepera pagesa i bosquerola

Pàg. 163

EL MONESTIR DE SANT LLORENÇ DEL MUNT

Senya d'identitat del Vallès

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

RECORDEM LA MATADEPERA DEL PASSAT

Joan Comasòlivas i Font, historiador i arxiver

Matadepera té una història que es remunta als temps prehistòrics, amb evidències d'hàbitat des del neolític, però, fins al segle XVIII, el poble el formaven unes quantes masies al voltant de l'església de can Roure i el Comú. El 1768 es van establir els primers casals al pla del Vinyet, al costat del camí ral de Barcelona a Manresa i a tocar del camí ral de Sant Llorenç Savall, cosa que va impulsar el naixement del nucli urbà. Els nous habitants eren gent senzilla procedent dels pobles

de l'entorn i de les mateixes masies del terme que treballaven principalment la vinya i al bosc.

Durant els segles XIX i XX, Matadepera va viure moments clau de la història del país, com la Guerra del Francès i la Guerra Civil, amb impactes significatius per als seus habitants. La industrialització accelerada de Terrassa i Sabadell donà feina a molta gent, sobretot a les dones, i tal vegada amortí un xic l'impacte de la plaga de la fil·loxera sobre la vinya. La irrupció de l'estiuèig, amb personatges cèlebres com ara Pere Aldavert i Martorell o Àngel Guimerà i Jorge, també fou un fenomen de finals del segle XIX. La construcció dels primers complexos residencials

va comportar ocupació, però els mataperencs van continuar essent essencialment pagesos fins a la dècada dels anys seixanta. La vinya, el cereal, l'olivera i els conreus pròpiament mediterranis van anar reculant en favor de les urbanitzacions que, definitivament, va posar fi al característic paisatge mediterrani. Les cases de pagès deixaren de funcionar com a explotacions agràries. La darrera estocada fou la urbanització, a finals dels anys vuitanta del segle XX, de la zona de can Vinyers i la construcció del camp de golf.

L'aparició de la fotografia a mitjan segle XIX ha permès plasmar una petita part d'aquesta llarga història. L'any 1850, el naixent nucli urbà de Matadepera tenia tot just 48 cases. La transformació que documenta Raül Aguilar a través d'una selecció d'imatges ens recorda que no hem de perdre mai els orígens i, al mateix temps, subratlla la importància que té el patrimoni per poder estudiar i donar a conèixer la nostra història.

AUTORIA DESCONEGUDA / ANIMAT - COL·LECCIÓ MIQUEL BALLBÉ I BOADA

Introducció

DE LA MATADEPERA PAGESA A LES URBANITZACIONS

Raül Aguilar Cestero, historiador

El poble de Matadepera està situat a la falda del massís de Sant Llorenç del Munt, entre les ciutats de Sabadell i Terrassa i a pocs quilòmetres de Barcelona. El seu terme municipal ocupa una superfície de 2.537 hectàrees, prop d'un 60% de les quals es troben dins del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Aquesta situació geogràfica privilegiada, envoltada de boscos, d'importants centres urbans i ben comunicada per carretera, ha fet possible que Matadepera es convertís, durant la segona

meitat del segle xx, en un destacat municipi residencial de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Els seus gairebé 10.000 habitants es distribueixen d'una manera molt dispersa entre l'antic nucli urbà i nombroses urbanitzacions, algunes de les quals es troben enmig del parc natural.

Però Matadepera no ha estat sempre el municipi residencial que avui coneixem. A mitjan segle xx, Matadepera era encara un poble pagès d'uns 700 habitants dedicat, eminentment, al cultiu de la vinya i a l'explotació dels recursos del bosc mediterrani. En aquest llibre volem mostrar, a través de les fotografies conservades, la

MIQUEL BALLBÉ IBOADA / AMMAT - COL·LECCIÓ MIQUEL BALLBÉ IBOADA

NUCLI URBÀ

A la pàgina anterior, l'antic carrer d'Antoni Genescà vist des de la llavors plaça d'Alfons Sala. Avui dia és el carrer dels Pratginestós i la plaça s'anomena Cal Baldiró. Durant la Segona República va ser anomenada «plaça de Zamenhof». A la cantonada esquerra es veu l'antic Hostal del Sol.

SANT LLORENÇ DEL MUNT

L'any 975, el comte Borrell II va adquirir una petita església al cim de Sant Llorenç del Munt i la va cedir als monjos benedictins perquè construïssin un monestir. També els va concedir diferents propietats i alous dels voltants, entre els quals es trobava la parròquia de Sant Joan de Matadepera.

AUTORIA DESCONEGUDA / AMMAT - COL·LECCIÓ MIQUEL BALLBE I BOADA

Matadepera desapareguda i el seu camí de transformació cap a la Matadepera d'avui dia.

Per mostrar aquesta mutació hem dividit el llibre en cinc capítols. El primer està dedicat al nucli urbà tradicional, aparegut durant el segle XVIII a la vora del camí ral de Manresa i de l'Hostal la Marieta. De l'inicial carrer de Sant Joan aniran apareixent els carrers circumdants amb diferents denominacions durant el segle XX i la construcció de la parròquia de Sant Joan a cavall entre els segles XIX i XX. Una menció especial requereix també l'església de Sant Joan Baptista, a prop de can Roure i la Mata Xica, autèntic nucli poblacional.

El segon capítol està dedicat al creixement urbà del poble a partir de l'obertura de nous carrers i de les primeres torres d'estiueig, que, després de la Guerra Civil, començaran a convertir-se en urbanitzacions, primer, per a estiuejants, per esdevenir, a partir dels anys seixanta,

primeres residències. A més de tot això, el segon capítol també ens mostra festivitats i tradicions, el pas d'excursionistes de totes les èpoques i curses de muntanya, les tràgiques conseqüències de la rierada de 1962, les noves rierades de 1971 o de la famosa nevada del 1962.

El capítol tres està dedicat a les centenàries masies disperses que originàriament conformaven el terme municipal des de l'època medieval i que avui dia formen part del patrimoni arquitectònic de Catalunya. En aquest mateix sentit, el capítol quatre ens ensenya com eren els camps de vinyes i cereals que envoltaven el municipi i els principals treballs del bosc que es compaginaven amb aquests conreus i que van sobreviure fins a la segona meitat del segle XX. I, finalment, el capítol cinc està dedicat al mil·lenari monestir de Sant Llorenç del Munt, origen de l'assentament de població en aquestes contrades i un símbol d'identitat del Vallès Occidental i de Catalunya.

ALBERT BELLOS AGULLÓ / AMMAT - COL·LECCIÓ FOTOGRAFICA BELLÓS

EL NUCLI URBÀ

Les esglésies i el carrer de Sant Joan

L'església de Sant Joan Baptista, a prop de les masies de can Roure i de la Mateta o la Mata Xica, és l'origen de la parròquia de Matadepera, que llavors formaven diferents masos repartits per la contrada. L'any 1013, els comtes de Barcelona van promocionar la construcció del monestir de Sant Llorenç del Munt per part dels monjos benedictins, els quals es convertiren en els senyors feudals de la muntanya i de la parròquia de Matadepera.

L'origen de l'actual nucli urbà de Matadepera s'associa a la prosperitat de diferents hostals que es construïren a la vora del camí ral que unia Barcelona amb Manresa durant el segle XVIII, com l'hostal de la Barata i l'estanc

de tabacs i hostal situat a can Torrella de Baix. La formació de l'actual nucli urbà va començar quan els propietaris del mas Gorina, endeutats, van decidir parcel·lar les seves terres a la vora del camí ral per promoure l'establiment de noves famílies. Els primers compradors van ser Tomàs Martí i Josep Argemí, l'any 1768. Posteriorment, la família Ventanyol va comprar una parcel·la, l'any 1772, per construir-hi un nou hostal que seria conegut com «la Marieta». El creixement econòmic i demogràfic del segle XIX, i la necessitat de nous conreus, va incentivar la venda d'aquestes parcel·les i l'establiment de noves cases i negocis que van donar lloc al primer nucli urbà al voltant de l'actual carrer de Sant Joan.

UN POBLE RABASSAIRE

Matadepera era un poble de pagesos que treballaven la terra en règim de rabassa, és a dir, que podien treballar la terra, a canvi d'una renda, fins que el cep de la vinya morís. La vida del cep podia allargar-se generacions, però la plaga de la fil·loxera va matar els ceps i els propietaris van negociar contractes cada vegada més curts que anaven augmentant de preu cada any. Això va anar ofegant la pagesia rabassaire, que era majoria a Matadepera. La Segona República va intentar legislar a favor dels pagesos, però el franquisme va tornar tot el poder als propietaris, que van trobar més rendible parcel·lar i vendre les terres que mantenir els cultius.